

**VALTIONEUVOSTON PERIAATEPÄÄTÖS KANSALLISEN TIETOYHTEISKUNTAPO-
LITIIKAN TAVOITTEISTA VUOSINA 2007-2011**

1. Johdanto

Tieto- ja viestintäteknikalla on yhä suurempi merkitys kansalaisten ja yritysten arkipäivässä. Suomessa keskeiset prosessit ja vuorovaikutus perustuvat pitkälti sähköisen viestinnän ja tietotekniikan hyödyntämiseen. Tekniikan soveltaminen parantaa palveluiden tarjontaa ja saatavuutta sekä luo uusia toimintatapoja ja uutta osaamista. Tämä muuttaa vuorovaikutuksen ja yhteiskunnallisen osallistumisen tapoja sekä lisää kansalaisten sosiaalista ja alueellista tasa-arvoa ja demokratiaa. Samalla uudet toimintatavat ja parempi osaaminen parantavat yritysten tuottavuutta ja kilpailukykyä sekä avaavat uusia markkinoita ja liiketoimintamahdollisuuksia. Julkiselle hallinnolle tietoyhteiskunta antaa mahdollisuuden parantaa asiakaspalvelua, lisätä tuottavuutta ja tehokkuutta sekä kohdentaa voimavaroja hallinnollisista rutiineista henkilötyötä vaativiin palveluihin. Aktiivisen tietoyhteiskuntapolitiikan tavoitteena on hyötyä tieto- ja viestintäteknologiasta ja sen mahdollistamista uusista innovaatioista ja toimintamalleista täysimääräisesti.

Kehitys sisältää kuitenkin myös uhkia kuten kansalaisten eriarvoisuuden lisääntymisen, yksityisyyden suojan ja tietoturvallisuuden heikkenemisen sekä vaikeudet sopeutua uuteen, yhä teknisempään toimintaympäristöön. Kriittisimmillään uhkat kohdistuvat yhteiskunnan ja talouden toimivuuteen modernien yhteiskuntien ollessa yhä riippuvaisempia tieto- ja viestintäteknologiasta ja -järjestelmistä.

Valtioneuvoston periaatepäätös sisältää valtioneuvoston keskeiset tavoitteet ja painopisteet tietoyhteiskuntakehityksen vauhdittamiseksi vuosina 2007–2011.

Periaatepäätöksen taustalla on kolmas kansallinen tietoyhteiskuntastrategia ”Uudistuva, ihmisläheinen ja kilpailukykyinen Suomi”. Se koskee vuosia 2007–2015 ja laadittiin osana edellisen hallituksen tietoyhteiskuntaohjelman toteuttamista vuoden 2006 aikana. Strategiassa on määritelty kansallinen visio ja tahtotila sille, millainen tietoyhteiskunta Suomesta halutaan luoda.

Syksyllä 2007 laaditaan toimintaohjelma, jossa keskitytään laajapohjaisesti valmistellun tietoyhteiskuntastrategian sekä tämän periaatepäätöksen käytännön toteutukseen. Toteutusta johtamaan asetetaan ministerijohtoinen neuvottelukunta.

2 Tietoyhteiskuntakehityksen visio

Suomalainen tietoyhteiskunta vuonna 2015

Suomi on kansainvälisesti vetovoimainen, ihmisläheinen ja kilpailukykyinen osaamis- ja palveluyhteiskunta. Osaamista ja luovuutta kehittämällä sekä rakenteita ja toimintamalleja rohkeasti uudistamalla on mahdollistettu hyvä elämä yksilöille ja organisaatioille kiristyneen globaalin kilpailun olosuhteissa.

Vahva kansallinen visio ja tahtotila sekä panostaminen tietoyhteiskuntakehitykseen ovat johtaneet positiiviseen kierteseen, jonka myötä Suomi on noussut tieto- ja viestintäteknikan tuottajasta ja hyödyntäjästä tietoperusteisen kasvun generoijaksi ja maailmanlaajuisesti edelläkävijäksi. Suomalaiset yritykset ja julkinen sektori ovat kansainvälistä kärkeä tieto- ja viestintäteknikan sekä tietoyhteiskuntakehityksen luomien uusien, globaalien liiketoimintamahdollisuuksien hyödyntämisessä.

Suomalaisen tietoyhteiskunnan perustan muodostavat tasapainoinen sosiaalinen ja alueellinen tietoyhteiskuntakehitys, yhteentoimiva, tietoturvallinen ja esteetön tietoyhteiskuntainfrastruktuuri sekä vahva luottamus tietoyhteiskunnan toimijoihin ja palveluihin. Tietoyhteiskunta näyttäytyy joustavana ja palvelevana kaikissa arjen tilanteissa.

Suomi on toteuttanut uudistumisen osaamis- ja palveluyhteiskunnaksi tavalla, joka vahvistaa yritysten kilpailukykyä, tuottaa laadukkaita julkisia ja yksityisiä palveluita sekä edistää kansakunnan ja yksilöiden hyvinvointia. Tämä on edellyttänyt merkittäviä muutoksia palvelutuotannossa, innovaatiojärjestelmässä ja työelämässä.

3 Tietoyhteiskuntapolitiikan tavoitteet ja painopisteet

Tietoyhteiskuntapolitiikka on luonteeltaan horisontaalista ja se sisältyy kaikkeen yhteiskunnalliseen toimintaan. On tärkeää, että kansallinen tietoyhteiskuntastrategia toteutetaan käytännössä. Tietoyhteiskuntakehityksen vauhdittamiseksi tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä ja muutoksia toimintavoimissa. Tietoyhteiskunnan kehittäminen edellyttää julkishallinnon, yksityisen sektorin, järjestöjen sekä kansalaisten aktiivista osallistumista kehitystyöhön.

Vuosina 2007–2011 tietoyhteiskuntapolitiikan tavoitteet ja painopisteet ovat:

3.1 Viestinnän infrastruktuurin kehittäminen

Kehitetään infrastruktuuria siten, että se mahdollistaa koko maassa kotitalouksille, yrityksille ja julkisen sektorin organisaatioille nopeat tiedonsiirtoyhteydet, joiden avulla on mahdollista käyttää ja tuottaa monipuolisesti eri sisältöjä, harjoittaa liiketoimintaa ja tarjota korkealaatuisia sähköisiä julkisia palveluita. Edistetään laajakaistaisten langattomien verkkojen kehittymistä sekä kehitetään matkaviestinverkkoja yhä monipuolisempaan sisältötarjontaan kykeneväksi. Uudistetaan taajuuspolitiikkaa maltillisesti kaupallisempaan suuntaan. Vauhditetaan seuraavan sukupolven verkkoteknologioiden käyttöönottoa sekä edistetään verkkojen ja palveluiden tietoturvallisuutta. Tietoyhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin määrittelyyn ja varmistamiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

3.2 Julkishallinnon palveluiden asiakaslähtöinen uudistaminen

Julkishallinnon IT-toiminnan ja palveluiden kehittäminen

Luodaan julkishallinnon IT-ympäristöstä yhtenäinen ja turvallinen sekä teknisesti ja tietosisällöllisesti yhteentoimiva. Edistetään avointen rajapintojen käyttöä kilpailuneutraalilla tavalla julkishallinnon tieto- ja viestintäjärjestelmissä. Julkishallinnon IT-toiminnalla luodaan edellytyksiä asiakaslähtöisten, vuorovaikutteisten ja ennakoivien sähköisten palveluiden tuottamiselle. Kehitetään ja otetaan käyttöön uusi, tietotekniikkaa hyödyntävä ja monikanavainen yhteispalvelun toimintamalli. Sähköistetään hallintopalveluja ja välitetään palvelut käyttäjälle yhden keskitetyn portaalin kautta. Tämä edellyttää julkishallinnon palvelurakenteiden uudistamista, hallinnon toimijoiden tiivistä yhteistyötä ja palvelupohjaisen arkkitehtuurin luomista ja käyttöönottoa. Yhtenäistetään talous- ja henkilöstöhallinnon prosesseja ja järjestelmiä tukemaan kustannustehokkaita talous- ja henkilöstöhallinnon palveluja ja palvelukeskuksia.

Edistetään perustietovarantojen käytettävyyttä ja tiedon yhteiskäyttöä. Varmistetaan, että julkishallinnossa oleva tieto on vaivattomasti käytettävissä kaikissa julkishallinnon organisaatioissa. Huolehditaan kansalaisten tietotarpeista sekä varmistetaan, että yritykset voivat hyödyntää kilpailukykyisesti näitä tietovarantoja. Selkiinnytetään tietojen luovutusta ja yhteiskäytön edellytyksiä sekä yhtenäistetään näihin liittyviä vastuukysymyksiä. Kehitetään teknisiä rajapintoja. Lisäksi kehitetään yrityksille suunnattuja julkishallinnon sähköisiä palveluita.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen tietojärjestelmäarkkitehtuurin käyttöönotto sekä palveluiden kehittäminen

Luodaan sosiaali- ja terveydenhuoltoon taloudellinen ja toimintavarma ja tietoturvallinen kansallinen tietotekninen infrastruktuuri, joka mahdollistaa laadukkaiden palveluiden tuottamisen asiakaslähtöisesti ja kustannustehokkaasti. Vuoteen 2011 mennessä kaikki terveydenhuollon julkiset toimijat ovat liittyneet kansalliseen sähköiseen potilasasiakirjojen arkistopalveluun ja kaikilla terveydenhuollon organisaatioilla sekä apteekeilla on valmius e-reseptiin. Sosiaalihuollon sähköisiä asiakastietojärjestelmiä kehitetään kansallisten linjausten mukaisesti. Tuetaan kansalaisten omaehtoista terveyden ja toimintakyvyn ylläpitoa sekä joustavaa asiointia palvelujärjestelmän kanssa. Tarjotaan kansalaisille terveyden edistämistä, oireita ja sairauksien hoitoa koskevaa tietoa sekä interaktiivisia palveluita.

Kansallisen paikkatietoinfrastruktuurin kehittäminen ja käyttöönotto

Kuvataan viranomaisten hallinnassa olevat keskeiset paikkatietoaineistot, parannetaan niiden yhteensopivuutta ja otetaan käyttöön tietotekniset rajapinnat. Kehitetään ja otetaan käyttöön paikkatietojen laajaa käyttöä tukevat haku-, katselu-, lataus- ja muunnospalvelut sekä niitä yhdistävä kansallinen paikkatietoportaali. Edistetään tietojen tehokasta viranomaiskäyttöä ja kaupallisia sovellutuksia sekä toimijoiden yhteistyötä.

Sähköisen hankintaprosessin sekä sähköisen laskutuksen ja maksamisen kehittäminen

Sähköistetään julkishallinnon hankintaprosessi tarjouspyynnöstä sähköiseen laskutukseen ja maksamiseen siten, että se jouduttaa myös yritysten liiketoiminnan kehittymistä ja on hyödynnettävissä rajat ylittävissä hankinnoissa. Sovitaan käytettävistä standardeista ja muista yhteisistä menettelytapoista.

Yleisten kirjastojen ja niiden verkkopalveluiden kehittäminen

Kehitetään yleisten kirjastojen verkkopalveluja lisäämällä niiden yhteisöllisyyttä ja hyödyntämällä semanttisen webin mahdollisuuksia. Rakennetaan kaunokirjallisuuden nimekerekisteriin pilottina uudentyypinen hakujärjestelmä. Varmistetaan kansalaisten elinikäisen oppimisen ja sähköisen asiointin edellytykset. Tuetaan yleisten kirjastojen laitteistojen uusimista etenkin keskisuurissa kirjastoissa ja maaseutualueilla sekä täydennyskoulutetaan niiden henkilöstöä.

3.3 Sähköisen tunnistamisen edistäminen

Sovitaan julkisessa hallinnossa yhtenäisistä tunnistamistavoista ja -menettelyistä ja otetaan ne laajasti käyttöön. Käytössä voi olla useita tunnistamistapoja. Luodaan olemassa olevien tunnistamistapojen pohjalta laaja julkisen ja yksityisen sektorin yhteinen toimintamalli, joka tähtää siihen, että luotettava tunnistaminen tehdään kansalaisille, yrityksille ja muille palvelun tarvitsijoille mahdollisimman helpoksi. Luodaan lainsäädäntöpohja biometristen tunnistamistapojen käytölle ja edistetään toimijoiden yhteistyötä sähköisen tunnistamisen alalla.

3.4 Sähköisen liiketoiminnan edistäminen

Edistetään pienten ja keskisuurten yritysten liiketoiminnan sähköistymistä. Kehitetään yritysten henkilöstön osaamista ja suunnataan koulutusta erityisesti aloittaville yrittäjille. Tuodaan esille yritystoimintaa tehostavia tieto- ja viestintäteknologian käyttötapoja sekä parannetaan yritysten tietoturvatietoisuutta ja -osaamista. Kannustetaan yrityksiä käyttämään nykyistä laajamittaisemmin julkishallinnon sähköisiä asiointipalveluja.

3.5 Tekijänoikeuskysymyksiin liittyvien käytännön sopimus- ja lainsäädäntökysymysten ratkaiseminen

Kehitetään tekijänoikeuksia koskevia digitaalisen ympäristön ja verkkoympäristön toiminta- ja sopimusmalleja sekä soveltuvien osin lainsäädäntöä vastaamaan tietoyhteiskuntakehityksen tarpeita sekä tukemaan kotimaista sisältötuotantoteollisuutta. Kehitetään monikanavajakelun toiminta- ja sopimusmalleja. Edistetään toimijoiden ja toimialojen keskinäistä yhteistyötä ratkaisujen löytämiseksi. Tarkastellaan tekijänoikeusjärjestelmän uudistamistarvetta työ- ja virkasuhteessa luotujen teosten osalta. Parannetaan tietämystä tekijänoikeuksista ja niiden käyttämisestä.

3.6 Koulutuksen, opetuksen ja tieteen kehittäminen

Tieto- ja viestintäteknikan hyödyntäminen opetustoimen alueella

Toimeenpannaan OpetusTIME-hanke. Toimeenpannaan tieto- ja viestintäteknikan hyödyntämisen kannalta keskeisille opetustoimen teknisen infrastruktuurin alueille kansallista arkkitehtuuria, kansallisia ratkaisuja ja kansallista ohjausta vaativat hankkeet. Tällaisia hankkeita ovat muun muassa koulutuspalvelun tuottajien tietopalvelu, oppimateriaalipalvelu, kansallinen osaamispääomarekisteri sekä koulutukseen hakeutujan tietopalvelu ja sähköinen haku. Edistetään tieto- ja viestintäteknikan käyttöä opetuksessa ja opiskelussa.

Tieteen infrastruktuurin kehittäminen

Kehitetään Suomen tiedettä ja tutkimusta palvelevaa kansallista tietoteknistä infrastruktuuria. Parannetaan nykyaikaisen tieteen, erityisesti laskennallisen tieteen edellytyksiä ja lisätään yhteistyötä korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten välillä infrastruktuurien hankinnassa, käytössä ja ylläpidossa. Kehitetään erityisesti laskennallisen tieteen tarvitsemia digitaalisten tietoaineistojen tietokantoja, laskentapalvelimia ja tietoverkkoja.

3.7 Kansallisen digitaalisen kirjaston muodostaminen

Perustetaan kansallinen digitaalinen kirjasto digitoimalla ja siirtämällä verkkoon museoiden, arkistojen ja kirjastojen keskeiset digitaalisessa muodossa olevat kulttuuriaineistot. Laaditaan ja toimeenpannaan kansallinen digitointistrategia. Vahvistetaan ja laajennetaan Kansalliskirjaston digitoitintoimintaa.

3.8 Digitaalisten sisältöjen ja turvallisen mediaympäristön kehittäminen

Digitaalisten online-sisältöjen edistäminen

Kehitetään kulttuuristen sisältöjen toimivat kotimaiset ja kansainväliset online-jakelumarkkinat. Tuetaan kulttuuristen sisältöjen ja palveluiden, laadukkaiden pelien ja viihteen sekä älyllistä haastetta antavien tuotteiden konsepti- ja demoversioiden valmistamista tuotekehityksen parantamiseksi. Tuetaan hankkeita, joissa hyödynnetään monikanavaisuutta, ja joissa etsitään innovatiivisia kerronnan muotoja kulttuurin ja viihteen alueilla.

Lasten ja nuorten turvallisen mediaympäristön edellytysten parantaminen

Parannetaan lasten ja nuorten mediaympäristön turvallisuutta mediakasvatuksen keinoin. Edistetään lasten ja nuorten medialukutaidon kehittämistä. Lisätään Valtion elokuvatarkastamon tehtäviin mediakasvatuksellista tutkimus- ja kehittämistyötä.

3.9 Innovaatiotoiminnan edistäminen

Lisätään julkista tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoitusta tavoitteena julkisen ja yksityisen t&k-rahoituksen nousu neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta. Parannetaan yritysten riskirahoituksen edellytyksiä. Kehitetään osana kansallisen innovaatiostrategian laadintaa teollis- ja tekijänoikeuksia niin, että yritykset ja muut innovaatiotoiminnan harjoittajat tuntevat immateriaalioikeuksien roolin ja osaavat hyödyntää niitä innovaatiotoiminnassaan.

3.10 Etätyön edistäminen

Edistetään liikkuvan työn ja mobiilistyön käyttömahdollisuuksia. Toimeenpannaan valtioneuvosto periaatepäätös etätyön ja e-työn edistämisestä.

3.11 Kansainvälinen vaikuttaminen

Osallistutaan EU:n tietoyhteiskuntapolitiikan kuten i2010-strategian toteuttamiseen ja suuntaamiseen. Tiivistetään yhteistyötä tietoyhteiskuntakehityksen kannalta merkittävien maiden kanssa.

4 Periaatepäätöksen toimeenpano ja seuranta

Kunkin asian vastuuministeriö aloittaa periaatepäätöksen toimeenpanon hallinnonalallaan välittömästi. Kohdassa 4.2 mainittu Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunta koordinoi ja seuraa periaatepäätöksen toteuttamista.

4.1 Toimintaohjelma

Syksyllä 2007 laaditaan toimintaohjelma, jossa keskitytään laajapohjaisesti valmistellun tietoyhteiskuntastrategian sekä tämän periaatepäätöksen käytännön toteutukseen. Toimintaohjelma pitää sisällään kaikki hallituskauden aikana toteutettavat, keskeisimmät ja tämän periaatepäätöksen sisäl-

tämistä tavoitteista johdetut yksittäiset **toimenpiteet ja hankkeet**. Toimintaohjelma päivitetään ja sen toteutuksesta raportoidaan valtioneuvostolle vuosittain.

Hallituskaudella käynnistetään muun muassa seuraavat hankkeet:

- Selvitetään tarvetta siirtyä sähköiseen äänestämiseen myös äänestyspaikkojen ulkopuolella
- Otetaan käyttöön yhtenäinen ja luotettava sähköisen tunnistamisen menetelmä julkisella sektorilla sekä edistetään uusien sähköisten tunnistamismenetelmien kehittymistä ja käyttöönottoa.
- Toteutetaan tietokoneavusteisen opetuksen pilottihanke ja arvioidaan sen pohjalta mahdollisuudet lisätä tietokoneiden ja tietoverkkojen käyttöä opetuksessa.
- Siirrytään sähköiseen laskutukseen ja otetaan käyttöön sähköiset hankintaprosessit julkisella sektorilla.
- Otetaan käyttöön uusi, tietotekniikkaa hyödyntävä ja monikanavainen yhteispalvelun toimintamalli.

4.2 Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunta

Toimintaohjelman laatimiseksi asetetaan Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunta. Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunta asetetaan koko hallituskaudelle. Sen puheenjohtajana toimii viestintäministeri. Neuvottelukunnassa on edustus periaatepäätöksen toteuttamisen kannalta keskeisistä ministeriöistä, muista julkishallinnon organisaatioista ja elinkeinoelämästä. Neuvottelukunnan asiantuntijoina kuullaan asiantuntijoita ja vaikuttajia tietoyhteiskunta-alalta.

Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunta koordinoi tietoyhteiskuntakehityksen kannalta keskeisten sektorikohtaisten asiakokonaisuuksien etenemistä. Tietoyhteiskuntakehityksen kannalta keskeisiä hallitusohjelmaan liittyviä asiakokonaisuuksia ja vastuutahoja ovat:

- Julkisen hallinnon sähköisten palveluiden ja tietoteknisen ympäristön kehittäminen (valtiovarainministeriö)
- Tieto- ja viestintäteknikan hyödyntäminen koulutuksen, tutkimuksen ja kulttuurin aloilla (opetusministeriö)
- Tietoyhteiskunnan infrastruktuurin ja viestintä- ja mediapalveluiden sekä viestintäalan elinkeinotoiminnan kehittäminen (liikenne- ja viestintäministeriö)
- Sosiaali- ja terveydenhuollon innovaatioiden ja sähköisten palveluiden edistäminen (sosiaali- ja terveysministeriö)
- Tutkimukseen, innovaatioihin, kilpailukykyyn ja tuottavuuteen liittyvät tietoyhteiskuntakysymykset (kauppa- ja teollisuusministeriö)

Sektorikohtaisten asiakokonaisuuksien koordinoinnissa arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunta nojautuu mahdollisuuksien mukaan jo olemassa oleviin rakenteisiin ja päätöksentekoeleimiin. Kyseinen sektoriministeriö raportoi hallitusohjelman mukaisten asiakokonaisuuksien etenemisestä neuvottelukunnalle.

Toimikuntien lisäksi neuvottelukunnan yhteyteen **asetetaan tietoturvallisuuden asiantuntijaryhmä sekä sähköisen tunnistamisen kehittämissyöryhmä**. Tietoturvallisuuden asiantuntijaryhmän tehtävänä on edistää tietoyhteiskunnan tietoturvallisuutta, seurata tietoturvallisuuden kehittymistä sekä tehdä aloitteita tietoturvallisuuden parantamiseksi. Ryhmä toimii läheisessä yhteistyössä muiden tietoturvallisuutta edistävien tahojen kanssa. Sähköisen tunnistamisen kehittämissyöryhmä tehtävänä on määritellä ja varmistaa eri tunnistamistapojen yhteentoimivuus ja käytettävyys luotettavaa tunnistamista vaativissa palveluissa.

Neuvottelukunnan yhteyteen perustetaan hanke, jossa **selvitetään tieto- ja viestintätekniiikan käyttöä opetuksessa ja opiskelussa**. Hankkeen toteutuksesta vastaamaan asetetaan työryhmä.

Arjen tietoyhteiskunnan neuvottelukunta raportoi hallitukselle vuosittain keskeisten toimintaohjelmassa esitettyjen tietoyhteiskuntahankkeiden etenemisestä.

4.3 Tekijänoikeusryhmä

Neuvottelukunnan yhteyteen perustetaan tarvittaessa kokoontuva tekijänoikeusryhmä, joka käsittelee tekijänoikeuskysymyksiä tietoyhteiskuntapolitiikan näkökulmasta. Tekijänoikeusryhmän jäsenet ovat:

- viestintäministeri Suvi Lindén
- kulttuuriministeri Stefan Wallin
- oikeusministeri Tuija Brax
- kauppa- ja teollisuusministeri Mauri Pekkarinen.